

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-11>

УДК 631.11:330.111.4

Сас Людмила Степанівнадоктор економічних наук, професор,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2053-0394>**Дожук Дмитро Миколайович**аспірант,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника**Liudmyla Sas, Dmytro Dozhuk**

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

**ФОРМУВАННЯ УМОВ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ
РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ****FORMATION OF CONDITIONS
FOR THE EFFECTIVE DEVELOPMENT
OF THE RECREATIONAL POTENTIAL OF THE CARPATHIAN REGION**

Анотація. У статті розглянуто поняття рекреаційного потенціалу, обґрунтовано аспекти, які впливають на ефективність рекреаційної діяльності. До основних аспектів віднесено природні умови, соціально-економічні, екологічні та технологічні. Доведено, що для досягнення ефективного розвитку рекреаційного потенціалу необхідне створення відповідних умов, що включають екологічну стабільність, інфраструктурну модернізацію та інтеграцію місцевих громад у туристичні процеси. Окреслено важливість інноваційних підходів у використанні природних ресурсів, розробці туристичної інфраструктури та стимулюванні інвестицій. Результати дослідження можуть стати корисними для теоретичних і методичних розробок у сфері розвитку рекреаційного потенціалу, а також слугуватимуть основою для впровадження набутого досвіду в практику управління рекреаційними ресурсами Карпатського регіону.

Ключові слова: рекреаційний потенціал, Карпатський регіон, природні ресурси, екологічний туризм, інфраструктура, сталий розвиток.

Summary. The recreational potential of the Carpathian region is an important element for the development of tourism, improving the economic situation in the region, and enhancing the quality of life for local residents. Enterprises in the Carpathian region possess significant resource potential that can contribute to improving their economic position by increasing production volumes, expanding areas of activity, developing the agricultural sector, and ensuring the country's food security. The aim of the article is to explore and justify the conditions for the effective development of the recreational potential of the Carpathian region. The article discusses the concept of recreational potential and identifies aspects that can influence the effectiveness of recreational activities. The main aspects include not only natural conditions but also socio-economic, ecological, and technological factors. It is demonstrated that achieving the effective development of recreational potential requires the creation of appropriate conditions, including ecological stability, infrastructural modernization, and the integration of local communities into tourism processes. The importance of innovative approaches in the use of natural resources, the development of tourist infrastructure, and the stimulation of investments is emphasized. The formation of conditions for the effective development of the recreational potential of the Carpathian region is an important step towards ensuring sustainable economic growth, improving the quality of life for local residents, and preserving natural resources. Considering natural, socio-economic, ecological, and technological aspects is key to creating a balanced strategy for the development of recreational activities. The results of the research can be useful for theoretical and methodological developments in the field of recreational potential development and will serve as a foundation for implementing the acquired experience in the management of recreational resources in the Carpathian region.

Keywords: recreational potential, Carpathian region, natural resources, eco-tourism, infrastructure, sustainable development.

Постановка проблеми. Рекреаційний потенціал Карпатського регіону є важливим елементом для розвитку туризму, поліпшення економічної

ситуації в регіоні та підвищення якості життя місцевих мешканців. Підприємства Карпатського регіону володіють значним ресурсним потенціалом,

який може сприяти поліпшенню їх економічного становища через збільшення обсягів виробництва, розширення напрямів діяльності та забезпечення продовольчої безпеки країни. Враховуючи вищезазначене, формування умов для ефективного розвитку рекреаційного потенціалу Карпатського регіону є актуальною темою для досліджень у сфері економіки та управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретико-методичних питань рекреаційного потенціалу та його складових наведено у працях багатьох вчених. Так, Горин Г. В. характеризує рекреаційний потенціал як результат, що може бути досягнутий максимальною кількістю відпочивальників за найкращих умов середовища з урахуванням екологічних обмежень [1, с. 173]. За словами Дащук Ю. Є., цей термін означає “здатність природної системи позитивно впливати на людину під час відпочинку, враховуючи фізичні, психічні та соціально-психологічні аспекти” [2, с. 134]. Мармуль Л. О. трактує рекреаційний потенціал як комплекс природних і соціальних чинників, їх характеристик і взаємозв'язків, які можуть бути використані для оздоровлення, відновлення, поповнення, розширення або накопичення фізичних і духовних сил людини в періоди відпочинку від основної діяльності [3, с. 12].

Однак питання розвитку рекреаційного потенціалу регіону залишається важливим і вимагає подальшого дослідження та комплексного підходу. З огляду на зміни в економічних, соціокультурних та екологічних умовах, необхідно впроваджувати інноваційні стратегії управління рекреаційними ресурсами для забезпечення їх сталого розвитку та ефективного використання. Оптимальне використання рекреаційного потенціалу може сприяти підвищенню конкурентоспроможності регіону, поліпшенню якості життя місцевих мешканців, залученню інвестицій у туристичну сферу та розвитку інфраструктури.

Метою статті є дослідження та обґрунтування умов ефективного розвитку рекреаційного потенціалу Карпатського регіону. Результати дослідження можуть стати корисними для теоретичних і методичних розробок у сфері розвитку рекреаційного потенціалу, а також слугуватимуть основою для впровадження набутого досвіду в практику управління рекреаційними ресурсами Карпатського регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Карпати є однією з найцінніших природних територій України, що володіє значним рекреаційним потенціалом, який може стати основою для сталого розвитку регіону. Рекреаційна діяльність у цьому регіоні має велике значення для економіки, оскільки туризм, відпочинок на природі та екологічно чисті продукти є важливими

джерелами доходів для місцевих громад. Однак для досягнення ефективного використання цього потенціалу необхідно створити умови, що забезпечать збалансоване використання природних ресурсів, покращення інфраструктури та залучення інвестицій у розвиток туристичної галузі.

У цьому контексті важливим є дослідження чинників, які сприяють розвитку рекреаційного потенціалу Карпатського регіону, а також визначення шляхів оптимізації використання природних і культурних ресурсів [4, с. 148]. Необхідно враховувати як природні умови, так і соціально-економічні, екологічні та технологічні аспекти, що можуть впливати на ефективність рекреаційної діяльності.

Так, природні умови Карпат є основою базою для розвитку рекреаційного потенціалу регіону. До них належать: клімат, ландшафти та географія, біорізноманіття. Збереження цих природних ресурсів є основою для сталого розвитку рекреаційної діяльності, оскільки їх виснаження або забруднення може значно знизити привабливість регіону для туристів.

Рекреаційна діяльність не лише залежить від природних ресурсів, але й інтегрується у соціально-економічну структуру регіону. До соціально-економічних аспектів відносяться: туристична інфраструктура, залучення місцевих громад: розвиток туризму економічна підтримка та інвестиції. Наявність інвестицій у цей сектор може забезпечити сталий розвиток і економічне зростання регіону [5, с. 119].

Екологічна складова є важливою для забезпечення сталого розвитку рекреаційного потенціалу. Важливими аспектами є: збереження природних ресурсів, екологічна освіта та відповідальне ставлення до природи та зміни клімату. Зміни кліматичних умов можуть впливати на сезони туризму, змінюючи попит на зимовий чи літній відпочинок [5, с. 119]. Тому важливо адаптувати стратегії розвитку туризму до цих змін.

Технологічні інновації можуть суттєво покращити ефективність рекреаційної діяльності, сприяючи розвитку нових видів туризму та покращенню якості обслуговування. Основними технологічними аспектами є: цифровізація та інтернет-технології [6, с. 89], екологічні технології, інновації в інфраструктурі. Таким чином, врахування всіх цих аспектів дозволяє створити умови для ефективного розвитку рекреаційного потенціалу Карпатського регіону, забезпечуючи збалансоване використання природних ресурсів, покращення якості життя місцевих мешканців та сталий економічний розвиток.

Рекреаційний потенціал Карпатського регіону є важливим елементом для розвитку туризму, поліпшення економічної ситуації в регіоні та підвищення якості життя місцевих мешканців.

Однак для досягнення ефективного розвитку цього потенціалу необхідне створення відповідних умов, що включають екологічну стабільність, інфраструктурну модернізацію та інтеграцію місцевих громад у туристичні процеси.

1. Оцінка рекреаційного потенціалу Карпатського регіону. Карпати є однією з найбільш відвідуваних туристичних зон в Україні, що обумовлено їх природною красою, гірськими пейзажами, цілющими термальними джерелами, національними парками та історичними пам'ятками. Рекреаційний потенціал регіону охоплює не лише активні види відпочинку, такі як гірські лижі, туризм, рафтинг, але й санаторно-курортне лікування, екологічний туризм та культурно-пізнавальні подорожі.

Водночас, потенціал Карпат вимагає комплексної оцінки з урахуванням екологічних, соціальних і економічних аспектів. Це дозволяє зрозуміти, які саме ресурси і можливості потребують найбільших інвестицій та вдосконалення [7, с. 367].

2. Створення сприятливих умов для розвитку рекреаційного потенціалу. Для того, щоб Карпати стали ефективно функціонуючим рекреаційним регіоном, необхідно вирішити низку важливих проблем.

Один з головних аспектів ефективного розвитку туризму – це розвиток інфраструктури. Багато карпатських курортів та туристичних зон страждають від застарілих або недостатньо розвинутих інфраструктурних об'єктів. Сюди відносяться дороги, транспортні засоби, готелі, ресторани, медичні та оздоровчі заклади. Важливим кроком є вдосконалення транспортних зв'язків, забезпечення зручного доступу до природних об'єктів та створення умов для комфортного відпочинку туристів.

Також однією з головних проблем є екологічний тиск, спричинений неконтрольованою експлуатацією природних ресурсів. Масовий туризм, вирубка лісів, забруднення водойм – усе це призводить до зниження якості природного середовища. Для того, щоб туризм був сталим і не завдавав шкоди довкіллю, необхідно створити чіткі екологічні норми та обмеження для туристичної діяльності, розвивати еко-туризм та впроваджувати практики відповідального ставлення до природи.

Для ефективного використання рекреаційного потенціалу важливо активно залучати місцеві громади до туристичних процесів. Це може включати створення умов для розвитку місцевих підприємств, організацію культурних і етнографічних заходів, підтримку традиційних ремесел та культурних цінностей. Місцеві жителі мають стати активними учасниками туристичних процесів,

забезпечуючи не лише робочі місця, але й збереження традицій і культурної спадщини [8, с. 40].

3. Інноваційні підходи до розвитку туризму в Карпатах. Для того, щоб Карпати стали більш привабливим місцем для туристів, слід активно використовувати інноваційні підходи в організації рекреаційної діяльності. Це можуть бути новітні технології для планування турів, використання цифрових карт, мобільних додатків для туристів, інтеграція онлайн-платформ для бронювання послуг і готелів. Крім того, варто розвивати інші види рекреаційної діяльності, такі як велотуризм, пішохідний туризм, агротуризм, які сприятимуть більш збалансованому розвитку регіону.

Таким чином, Карпати мають великий рекреаційний потенціал, однак для його ефективного розвитку необхідно створити умови для сталого туризму, а саме: покращення інфраструктури, впровадження екологічно безпечних практик, залучення місцевих громад та використання інноваційних підходів до організації туристичної діяльності. Лише комплексний підхід до розвитку рекреаційного потенціалу Карпат дозволить зберегти їх унікальність для майбутніх поколінь та сприятиме економічному розвитку регіону.

Висновки. Формування умов для ефективного розвитку рекреаційного потенціалу Карпатського регіону є важливим кроком для забезпечення сталого економічного зростання, підвищення якості життя місцевих мешканців та збереження природних ресурсів. Врахування природних, соціально-економічних, екологічних та технологічних аспектів є ключовими для створення збалансованої стратегії розвитку рекреаційної діяльності.

Найважливішими факторами для успішного розвитку рекреаційного потенціалу є збереження природних ресурсів, розвиток інфраструктури та туристичних послуг, а також залучення інвестицій. Окрім того, необхідно впроваджувати інноваційні стратегії, що враховують екологічні та технологічні інновації, для мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище і покращення якості обслуговування туристів.

Забезпечення сталого використання рекреаційного потенціалу Карпат потребує комплексного підходу, де важливу роль відіграють як державні програми підтримки, так і активна участь місцевих громад у розвитку туризму. Це дозволить не лише збільшити туристичний потік, а й сприяти економічному розвитку регіону, створенню нових робочих місць та покращенню умов життя місцевого населення. Тому ефективне управління рекреаційними ресурсами є необхідною умовою для досягнення сталого і збалансованого розвитку Карпатського регіону.

Список використаних джерел:

1. Горин Г.В. Рекреаційно-туристичний потенціал Західного регіону України у контексті транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 2(106). С. 171–178.
2. Дашук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону як об'єкт наукових досліджень. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. *Економічні науки*. 2012. Вип. 126. С. 130–136.
3. Мармуль Л.О. Визначення ефективності функціонування рекреаційних підприємств та відтворення їх ресурсів на засадах системно-структурного аналізу і синтезу. *Агросвіт*. 2019. № 11. С. 10–15.
4. Сас Л.С. Економічні аспекти технологічного оновлення виробництва у сільськогосподарських підприємствах: монографія. Івано-Франківськ: ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, 2019. 500 с.
5. Shelenko D., Balaniuk I., Sas L., Matkovskiy P. Kozak-Balaniuk I. (2020) Mechanism of transformation of agricultural enterprises in terms of innovative development. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2020, vol. 7, no. 3, pp. 115–127.
6. Савків У.С., Кузьмін Т.Л. Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Вип. 19. Т.2. С. 87–95.
7. Баланиук І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л., Смушак М.В. Цифрові технології обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю аутсорсингової й консалтингової діяльності підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Том 1. Вип. 20 (2024). С. 363–371.
8. Левандівський О.Т., Баланиук І.Ф., Сас Л.С., Смушак М.В., Гаврик О.Ю. Управлінські підходи в формуванні місцевого бюджету територіальної громади на основі податкових надходжень. *Агросвіт*. № 6, 2024. С. 37–43.

References:

1. Horyn, H. V. (2014) Recreational and tourist potential of the Western region of Ukraine in the context of cross-border cooperation. *Social and Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, Issue 2(106), pp. 171–178. (in Ukrainian)
2. Dashchuk, Yu. Ye. (2012) Recreational potential of the region as an object of scientific research. *Bulletin of the Kharkiv National Technical University of Agriculture. Economic Sciences*, Issue 126, pp. 130–136. (in Ukrainian)
3. Marmul, L. O. (2019) Determining the effectiveness of the functioning of recreational enterprises and the reproduction of their resources based on system-structural analysis and synthesis. *Agro-Svit*, no. 11, pp. 10–15. (in Ukrainian)
4. Sas, L. S. (2019) Economic aspects of technological renewal of production in agricultural enterprises: monograph. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. (in Ukrainian)
5. Shelenko, D., Balaniuk, I., Sas, L., Matkovskiy, P., & Kozak-Balaniuk, I. (2020) Mechanism of transformation of agricultural enterprises in terms of innovative development. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, no. 7(3), pp. 115–127.
6. Savkiv, U. S., & Kuzmin, T. L. (2023) Improving accounting practices and financial reporting in the context of the digital economy. *Current Problems of Regional Economic Development*, no. 19(2), pp. 87–95. (in Ukrainian)
7. Balaniuk, I. F., Sas, L. S., Kuzmin, T. L., & Smushak, M. V. (2024) Digital technologies in accounting and analytical support and economic control of outsourcing and consulting activities of enterprises. *Current Problems of Regional Economic Development*, no. 20(1), pp. 363–371. (in Ukrainian)
8. Levandivskiy, O. T., Balaniuk, I. F., Sas, L. S., Smushak, M. V., & Havryk, O. Yu. (2024) Management approaches in forming the local community budget based on tax revenues. *Agro-Svit*, no. 6, pp. 37–43. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 27.11.2024